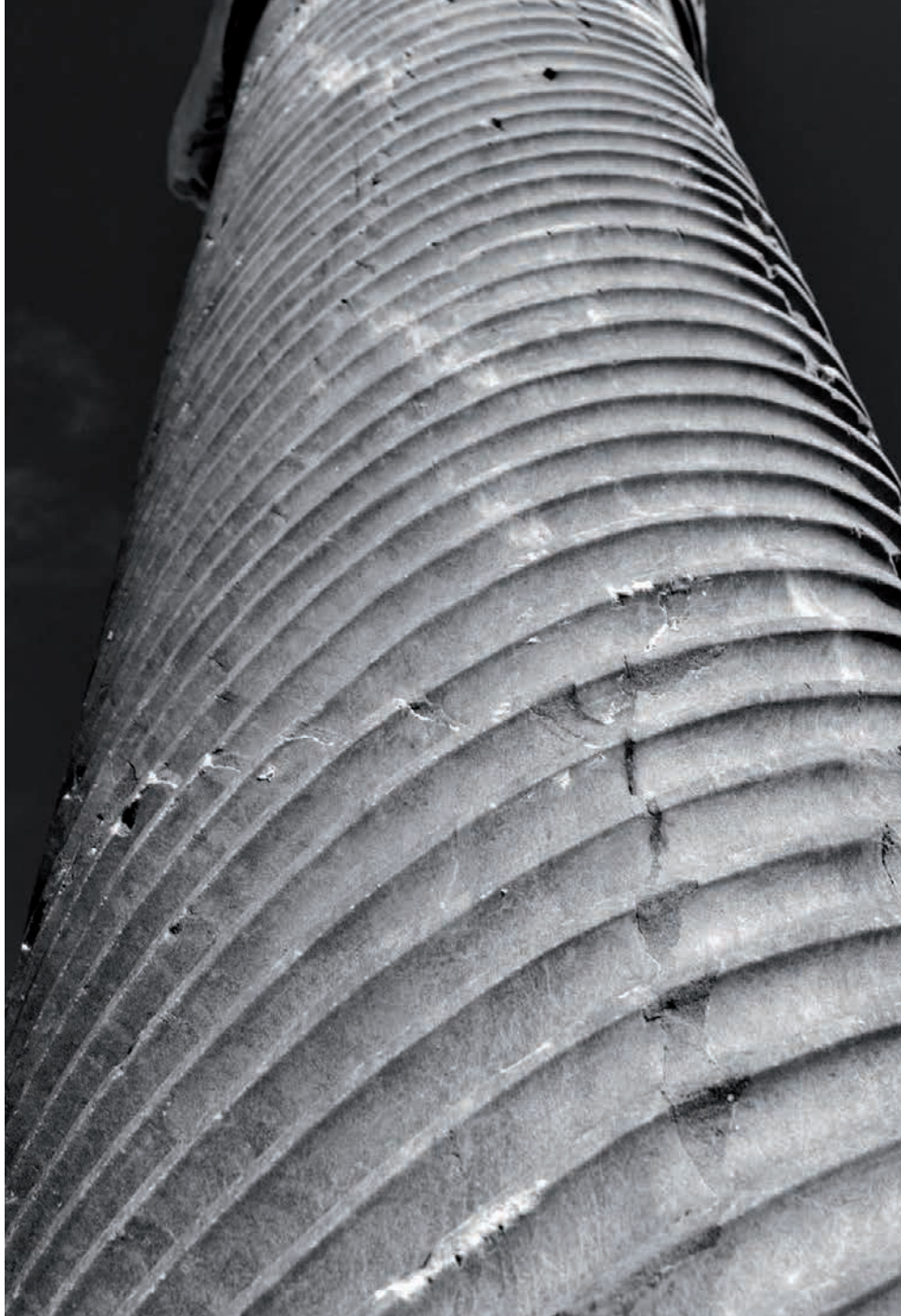

ΚΤΙΛΟΓΙΟ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

▶ Άποψη Δημοσίων Λουτρών.
Αγορά Κουρίου, 2ος-3ος αι. μ.Χ.

◀ Λεπτομέρεια μονολιθικού κίονα
από γκρίζο μάρμαρο με σπειροειδείς
ραβδώσεις, 2ος αι. μ.Χ.

ΚΤΙCIC

Η Κύπρος, αρχή της Ευρώπης από την Ανατολή, πόρτα και γέφυρα με την Ασία, αλλά και με την Αφρική, πρώτος κρίκος της αλυσίδας των μεγαλονήσων που διατρέχει τη Μεσόγειο, αποτελεί αναμφισβήτητα το σταυροδρόμι του συναπαντήματος των πολιτισμών που σημάδεψαν την ιστορία της ανθρωπότητας.

Με αφορμή την καθιέρωση της Κύπρου ως πολιτιστικού κόμβου ανάμεσα στην Ευρώπη και την Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Άπω Ανατολή, αλλά και ως γέφυρας πολιτισμού και ειρήνης, το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών και το Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας 2023 παρουσιάζουν τη φωτογραφική έκθεση, εμπνευσμένη από το Κούριο, με τίτλο «ΚΤΙCIC».

ΚΟΥΡΙΟ

Ανάμεσα στις ιδιαιτερότητες της φύσης, τους σεισμούς και τα δεινά του πολέμου, το διοικητικό κέντρο της πόλης του Κουρίου δεσπόζει στην κορυφή και τις παρειές ενός φυσικού λόφου μεταξύ Λεμεσού και Πάφου. Οι αρχαιότερες ενδείξεις κατοίκησης στην ευρύτερη περιοχή ανάγονται στην Κεραμική Νεολιθική περίοδο (5500-3900 π.Χ.) ενώ ένας σημαντικός οικισμός είχε αναπτυχθεί κατά τη Μέση Εποχή του Χαλκού (γύρω στο 2000 π.Χ.) στη θέση Επισκοπή-Φανερωμένη. Ο χώρος αποτελεί ένα συνονθύλευμα ιστορικών και πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων που διαδέχθηκαν η μια την άλλη από τη Μέση Εποχή του Χαλκού έως την Παλαιοχριστιανική περίοδο. Το Κούριο, μια από τις πλουσιότερες και ισχυρότερες πόλεις-βασίλεια της Κύπρου κατά την αρχαιότητα, αναφέρεται σε αρχαίες επιγραφές (Πρίσμα Εσσαρχαδών) και στα κείμενα πολλών αρχαίων συγγραφέων, όπως ο Στέφανος του Βυζαντίου, ο Ιεροκλής και ο Πλίνιος ο Πρεσβύτερος. Η παράδοση αναφέρει ότι αυτή η πόλη-βασίλειο, χτισμένη στους λόφους, ιδρύθηκε από τον Κουριέα, τον γιο του μυθικού βασιλιά της Πάφου Κινύρα, από τον οποίο πήρε και το όνομά της. Ωστόσο, σύμφωνα με τον ιστορικό Ηρόδοτο και τον γεωγράφο Στράβωνα, το Κούριο είχε ιδρυθεί από Αχαιούς αποίκους από το Άργος της Πελοποννήσου στα τέλη του 13ου αιώνα π.Χ. Η πόλη, όπως και ολόκληρο το νησί της Κύπρου, πέρασε διαδοχικά υπό τον έλεγχο των Ασσυρίων, των Αιγυπτίων και των Αχαιμενιδών Περσών. Κατά την Ελληνιστική περίοδο, ο βασιλιάς του Κουρίου Πασικράτης μαζί με τα υπόλοιπα κυπριακά βασίλεια δήλωσαν συμμαχία στον Μέγα Αλέξανδρο και συμμετείχαν ενεργά στον αγώνα του κατά των Περσών. Αργότερα, το νησί θα εμπλεκόταν ως πολύτιμο έπαθλο στις διαμάχες των διαδόχων του Αλεξάνδρου μέχρι την παράδοσή του στον Πτολεμαίο. Τα βασίλεια καταργούνται και το νησί διαιρείται σε τέσσερις διοικητικές επαρχίες όπου το Κούριο ενσωματώνεται και αποτελεί πλέον τμήμα της Επαρχίας Αμαθούνας. Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο, στο Κούριο υλοποιούνται μεγάλα αναπτυξιακά έργα με χορηγία του αυτοκράτορα Τραϊανού. Στα τέλη του 4ου αιώνα, η πόλη πλήγεται σημαντικά από τον μεγάλο σεισμό που ταρακούνησε τη δυτική Κύπρο. Όταν πλέον οι κάτοικοι την ανοικοδομούν, αυτή παίρνει

καθαρά χριστιανικό χαρακτήρα. Η πόλη φαίνεται να εγκαταλείφθηκε τον 7ο αιώνα ως αποτέλεσμα των καταστροφών που επέφεραν οι αραβικές επιδρομές.

Ο αρχαιολογικός χώρος οδηγεί τους επισκέπτες του σε ένα συναρπαστικό λαβύρινθο μνήμης. Τα απομεινάρια ενός ένδοξου και ταλαίπωρου παρελθόντος κατακλύζουν το έδαφος: ιερό, στάδιο, αγορά, νυμφαίο, θέατρο, δημόσια κτήρια και λουτρά, βασιλικές. Αυτά τα κατάλοιπα, σαν πέτρινα βιβλία, αποκαλύπτουν το ανείπωτο, την ψυχή ενός λαού που χτυπήθηκε από τις αναταράξεις της ιστορίας. Αυτός ο τόπος αποτελεί ανεξάντλητη πηγή ερωτημάτων για την ατομική και συλλογική ταυτότητα των ανθρώπων που έζησαν εκεί. Κάθε πέτρα είναι ένα θραύσμα της Ιστορίας και κατά συνέπεια ένας φορέας νοήματος, αποκαλύπτοντας τον τρόπο ζωής και την κοσμοθεωρία των ανθρώπων που ζούσαν στην περιοχή από την αρχαιότητα έως τις αρχές του χριστιανισμού. Αυτό το παζλ των λίθων, είτε πρόκειται για τα τεχνοτροπικά χαρακτηριστικά των κιονόκρανων με ναβατιακές επιρροές είτε για τους κυπροκορινθιακούς κίονες του ιερού του Απόλλωνα Υλάτη, για τις βάσεις των ρωμαϊκών δημόσιων λουτρών με τις εξαιρετικά εξελιγμένες τεχνικές τους, για τα ψηφιδωτά των πλούσιων ρωμαϊκών επαύλεων με επιρροές από την Αντιόχεια ή την αρχιτεκτονική των παλαιοχριστιανικών βασιλικών, όλα αυτά τα στοιχεία που έχουν φτάσει σε εμάς μαρτυρούν την οικονομική ευμάρεια, καθώς και την πολιτική, πολιτιστική και θρησκευτική ταυτότητά τους, σε περιόδους όταν οι εκάστοτε δυνάμεις μάχονταν μεταξύ τους για να επιβάλουν τον έλεγχό τους στην περιοχή. Από τον Πέρση βασιλιά Κύρο Β' έως τον Ρωμαίο αυτοκράτορα Τραϊανό, από τη λατρεία του θεού Απόλλωνα έως την αφοσίωση στη χριστιανική πίστη, από την κοινωνική ζωή στα δημόσια λουτρά και τις μονομαχίες στο θέατρο, οι ιστορίες διαπλέκονται, σχηματίζοντας ένα σύνθετο υφολογικό παζλ.

Έτσι, τα κατάλοιπα της περιοχής του Κουρίου προσφέρουν στο σύγχρονο μάτι κάτι περισσότερο από τις αποδείξεις των αγώνων για την εξουσία, τις επιπτώσεις των μεταβαλλόμενων πεποιθήσεων ή τις φυσικές καταστροφές. Τα ερείπια αυτά ψιθυρίζουν το μεγαλείο αυτοκρατοριών, τη στρατιωτική και οικονομική ισχύ, τα καλλιτεχνικά επιτεύγματα και τη θρησκευτική θερμή διαφορετικών ανθρώπων, σε μια περίοδο όπου οι αρχαιοελληνικοί θεοί αντικαταστάθηκαν από τη χριστιανική πίστη. Αυτό το φωτογραφικό ταξίδι είναι μια μορφή σύγχρονης αρχαιολογίας.

Η φωτογραφία δεισδύει στα διάκενα της διαβρωμένης πέτρας σαν να προσπαθεί να αποκωδικοποιήσει το DNA της. Ο φωτογράφος καταδύεται στα έγκατα του αρχαιολογικού χώρου, σαν να θέλει να μας αποκαλύψει τα σημάδια που θα μπορούσαν να αποκαλύψουν τα μυστικά των πεποιθήσεων, των δογμάτων ή του τρόπου ζωής των κατοίκων του τόπου. Οικιστικοί χώροι, δημόσια λουτρά, θέατρο, στάδιο, χώροι λατρείας, ο φωτογράφος βυθίζει το βλέμμα του στο υλικό που έχει ταλαιπωρηθεί από τον χρόνο και τις φυσικές καταστροφές. Η τερακότα, ο ασβεστόλιθος και το μάρμαρο είναι τα τελευταία ίχνη ενός πολυτάραχου πολιτισμού που διακόπηκε από τα κατακτητικά όνειρα πολυάριθμων εμπόλεμων από όλη τη Μεσόγειο και από φυσικές φθορές. Κάποιοι παλαιότεροι είδαν ακόμη και μια κάποια «θεϊκή βούληση» σε αυτό.

KTICIC

Στο σύμπλεγμα της Οικίας του Ευστολίου, στην ακρόπολη του Κουρίου, η γυναικεία μορφή της KTICIC στο ομώνυμο ψηφιδωτό είναι, από μόνη της, το σύμβολο της θέλησης για ανθεκτικότητα απέναντι στις δοκιμασίες της ιστορίας και τους φυσικούς κινδύνους. Μεταφορά μιας διαδικασίας δημιουργίας που προκύπτει από μια συνειδητή απόφαση, η KTICIC στα αρχαία ελληνικά συμβολίζει την πράξη της κατασκευής αυτού που δεν υπήρχε προηγουμένως (η πραγματική δημιουργία του κόσμου ως πράξη και θέληση του Θεού, η ίδρυση μιας πόλης, ο αποικισμός ενός κατοικήσιμου τόπου ή η κατασκευή ενός νέου κτηρίου ή μιας νέας δομής).

Αυτή η γυναικεία μορφή είναι η μόνη που έχει βρεθεί μέχρι σήμερα σε αρχαιολογικό χώρο στην Κύπρο. Εμφανίζεται αριστοτεχνικά σε ένα μετάλλιο σε κυρίαρχη θέση στο κεντρικό δωμάτιο του συμπλέγματος των λουτρών, κρατώντας μια ράβδο μέτρησης που ισούται με ένα ρωμαϊκό πόδι (εργαλείο που χρησιμοποιούσαν οι αρχιτέκτονες). Αυτή η γυναικεία μορφή, ούτε θνητή ούτε θεά, έχει επιβιώσει από πολέμους και εισβολές, αλλά έχει, επίσης, αφηγήσει τα στοιχεία της φύσης για να επιβληθεί στο βλέμμα μας με χάρη και μαεστρία ακόμη και σήμερα. Σαν τα νήματα μιας ωδής από μακρινές χώρες μεταξύ Ανατολής και Δύσης, συμβολίζει από μόνη της το αστείρευτο μεγαλείο του τόπου.

ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Σιωπηλοί μάρτυρες της μεταμόρφωσης της κυπριακής κοινωνίας, τα κτήρια που βρίσκονται στον αρχαιολογικό χώρο του Κουρίου αντανakλούν μια κοινωνία σε διαρκή αναζήτηση ταυτότητας, στο σταυροδρόμι καλλιτεχνικών και πολιτιστικών επιρροών από Ανατολή και Δύση. Ναοί, ιερά, ιδιωτικές κατοικίες και δημόσια κτήρια, βασιλικές και θέατρο, ως πυλώνες μνήμης, έπαιξαν σημαντικό ρόλο ως πολιτιστικοί φορείς που εξέφραζαν τις πολιτιστικές και καλλιτεχνικές ιδέες των αναδόχων τους και διαμόρφωσαν σημαντικά την ταυτότητα των πολιτών. Παρόλο που σήμερα η οπτική πρόσληψη είναι κατακερματισμένη, τα κατάλοιπα αυτά εξακολουθούν να μαρτυρούν την ευημερία της Κύπρου εκείνη την εποχή και την ποιότητα των τεχνιτών που εργάστηκαν εκεί.

Δύο χιλιόμετρα δυτικά της ακρόπολης του Κουρίου βρισκόταν το μεγάλο ιερό του Απόλλωνα Υλάτη. Σε αυτό το μέρος ευδοκίμοσε ένα ιερό δάσος (άλσος), το οποίο φιλοξενούσε πολλά ελάφια και αγριογούρουνα που έβρισκαν καταφύγιο εκεί, προστατευμένα από κυνηγούς και σκυλιά. Σε αυτή την τοποθεσία, όπως μαρτυρείται από τον αρχαίο γεωγράφο Στράβωνα, ήταν ένα ιερό δέντρο, το οποίο λατρεύτηκε αρχικά ως τοπική θεότητα, ενώ ο Στέφανος Βυζάντιος αναφέρεται στην περιοχή γύρω από το ιερό ως «Υλε». Κατά τη διάρκεια του 4ου αιώνα π.Χ., η λατρεία αυτή συνδέθηκε και στη συνέχεια εξομοιώθηκε με τον θεό Απόλλωνα, προσάτη της βλάστησης, των κυπριακών δασών και των ζώων.

Η δημοτικότητα του χώρου εκείνη την εποχή πιθανόν να συνδέεται με το γεγονός ότι η Κύπρος ήταν φημισμένη για την ποιότητα του ξύλου της, ένα ζωτικό στοιχείο της οικονομίας του νησιού για το εμπόριο, τη ναυπηγική και την παραγωγή χαλκού. Το ιερό αυτό συνέχισε να διατηρεί ενεργή τη λατρευτική του δράση για περισσότερους από δώδεκα αιώνες, από τον 8ο αιώνα π.Χ. έως την καταστροφή του από τον φονικό σεισμό που έπληξε την περιοχή στα τέλη του 4ου αιώνα μ.Χ.

Οι ναοί και τα δημόσια οικοδομήματα είναι καλυμμένα με ψηφιδωτά, εμπνευσμένα από τα καλλιτεχνικά ρεύματα της Αντιόχειας, ενός κυρίαρχου καλλιτεχνικού κέντρου της Ανατολής, διατηρώντας παράλληλα έναν ιδιαίτερο κυπριακό χαρακτήρα. Κυρίως γεωμετρικά σχήματα κοσμούν τις παλαιοχριστιανικές εκκλησίες, απλώνονται στα δάπεδα, αλλά και στους τοίχους, αντανακλώνοντας τις διακοσμητικές τάσεις της εποχής.

Τα περισσότερα οικοδομήματα που έχουν εντοπίσει οι αρχαιολογικές ανασκαφές ανάγονται στην ύστερη ρωμαϊκή περίοδο, όπως η οικία του Αχιλλέα (4ος αιώνας μ.Χ.) ή στην Παλαιοχριστιανική περίοδο όπως το συγκρότημα του Ευστολίου (τέλος του 4ου ή αρχές του 5ου αιώνα μ.Χ.) και η μεγάλη Επισκοπική Βασιλική (5ος αιώνας μ.Χ.). Τα ψηφιδωτά κατασκευασμένα από μάρμαρο, γύψο ή γυαλί απεικονίζουν σκηνές, όπως αυτή της ΚΤΙCΙC, εμπλουτισμένες με γεωμετρικά, φυτικά ή ζωικά μοτίβα. Τα ψηφιδωτά αυτά αποτελούν τη βάση μιας νέας εικονογραφικής γλώσσας που μαρτυρεί την προσαρμογή και την αφομοίωση των πρώτων Χριστιανών σε ευρύτερα θεολογικά και φιλοσοφικά ρεύματα, εφόσον είναι παραστατικά.

Ένα άλλο επιβλητικό κτίσμα στην περιοχή είναι το θέατρο, το οποίο εκτιμάται ότι θα είχε ανεγερθεί περί τα τέλη του 2ου αιώνα π.Χ. στη βάση των ελληνιστικών προτύπων. Τη Ρωμαϊκή περίοδο, τα δύο άκρα του κοίλου αποκόπηκαν και η ορχήστρα περιορίστηκε, ενώ έλαβε τις σημερινές του διαστάσεις με την ανακαίνιση που πραγματοποιήθηκε τον 2ο αιώνα μ.Χ. Στα τέλη του ίδιου αιώνα, οι περίπου 2.000 αναβαθμίδες που βλέπουν προς τη θάλασσα, υποδέχονταν ένα μεγάλο κοινό για να παρακολουθήσει θηριομαχίες, ενώ περί τα τέλη του 3ου αιώνα, με την παρακμή των αθλημάτων αυτών, η αρένα μετατράπηκε πάλι σε θέατρο. Η σκηνή όπου στήνονταν οι παραστάσεις ήταν, επίσης, ο τόπος όπου γίνονταν οι δωρεές πολιτών για πολιτικούς σκοπούς, μια πρακτική που είχε εισαχθεί από την Ελληνιστική περίοδο και αποσκοπούσε στην προώθηση της συναίνεσης υπέρ της αυτοκρατορικής εξουσίας, καθώς και στην απόκτηση προνομίων από τοπικούς εκπροσώπους.

▼ Αναστυλωμένη ανωδομή Ιερού Απόλλωνα Υλάτη, 2ος αι. μ.Χ.

▲ Ιερό Απόλλωνα Υλάτη.
Όψη από την Παλαίστρα,
1ος-2ος αι. μ.Χ.

◀ Παραλιακή Βασιλική Κουρίου,
6ος-8ος αι. μ.Χ.

▼ Λεπτομέρεια Κορινθιακού κιονόκρανου, 2ος-3ος μ.Χ.

▼ Παραλιακή Βασιλική Κουρίου, 6ος-8ος αι. μ.Χ.

▼ Παραλιακή Βασιλική Κουρίου, 6ος-8ος αι. μ.Χ.

▼ Ιερό Απόλλωνα Υλάτη. Όψη από το Νότιο Οικοδόμημα/ Ξενώνες, 2ος αι. μ.Χ.

▼ Ψηφιδωτό ΚΤΙCIC. Λουτρά Οικίας Ευστολίου, 5ος αι. μ.Χ.

▲ Λεπτομέρεια ψηφιδωτού δαπέδου Οικίας Αχιλλέα. Αχιλλέας, 4ος αι. μ.Χ.
▼ Λεπτομέρεια ψηφιδωτού δαπέδου Οικίας Αχιλλέα. Οδυσσέας, 4ος αι. μ.Χ.

▲ Λεπτομέρεια ψηφιδωτού δαπέδου Οικίας Αχιλλέα. Διδάμεια, 4ος αι. μ.Χ.
▼ Λεπτομέρεια περίτεχνου γεωμετρικού μοτίβου σε ψηφιδωτό δάπεδο, 4ος αι. μ.Χ.

▲ Λεπτομέρεια από ψηφιδωτό δάπεδο με φυτικό διάκοσμο, 5ος αι. μ.Χ.

▼ Λεπτομέρεια από το ψηφιδωτό δάπεδο ανατολικής στοάς Οικίας Ευστολίου, 5ος αι. μ.Χ.

▲ Λεπτομέρεια από το ψηφιδωτό δάπεδο Κρύου Λουτρού Οικίας Ευστολίου, 5ος αι. μ.Χ.

▼ Λεπτομέρεια από το ψηφιδωτό δάπεδο ανατολικής στοάς Οικίας Ευστολίου, 5ος αι. μ.Χ.

▼ Επιγραφή σε ψηφιδωτό δάπεδο από την Οικία Ευστολίου, 5ος αι. μ.Χ.

► Λεπτομέρεια κλίμακας,
Αρχαίο Θέατρο Κουρίου,
2ος αι. μ.Χ.

Μονολιθικός κίονας από γκρίζο μάρμαρο με σπειροειδείς
ραβδώσεις και κορινθιακό κιονόκρανο από λευκό μάρμαρο.
ΒΑ Ενότητα Δημόσιων Λουτρών Κουρίου, 2ος αι. μ.Χ.

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Γ.Τ.Π. 253/2023 – 300

Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

ISBN 978-9963-50-619-4

Έρευνα: Catherine Louis Nikita

Φωτογράφος: Στέφανος Κουρατζής

Σχεδιασμός: Adds On Design Ltd

Εκτύπωση: Τυπογραφείο Κυπριακής Δημοκρατίας

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στο Τμήμα Αρχαιοτήτων,
Υφυπουργείο Πολιτισμού

ΤΜΗΜΑ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΚΥΠΡΟΥ

KTI & CIC

